

AZ ÉLMÉNYEK
NEVELŐÉRTÉKE

IRTA:

MARCELL MIHÁLY
egyetemi ny. r. tanár

BUDAPEST, 1936.

Ez a különnyomat megjelent
A Magyar Tanítók Könyvtára
első „Előadások” c. kötetében

MARCELL MIHÁLY dr.:

AZ ÉLMÉNYEK NEVELŐ ÉRTÉKE.

Az élmények jelentőségéről akarok szólni. Ha valaki úgy nézi az életet, hogy a gyerekeMBER felé szinte örvénylik a tudás és a gondolat, akkor megállapíthatja, hogy az a «tabula rasa», az az üres tábla gyöngybetűkkel jegyzi magára az otthon hallott vagy kapott adatokat. Az egész nevelési és tanítási elmélet azon alapul, hogy a hallott gondolatok megrögződnek a gyerekeMBER emlékezetében és új életre kelnek, belső megmozdulást, szellemi indítást létesítenek, melyek a későbbi helyes életvezetést eredményezik.

Az élet azonban, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, ennél sokkal nagyobb jelentőségű. Csak a didaktika hiszi, hogy az ember úgy fejlődik, hogy a tanítás adja az igazi irányítást. Az élet valóban ennél nagyobb. A kicsi ember vagy a kifejlődött, nagy ember nem egyszerű recepciós gép. Nem egyszerű fölvevő. Nem olyan, aki a hallott igazságokat felfogja és a legjobb esetben mint egy muzeális értéket elraktározza... Minden gondolat, igazság és benyomás úgy hullámszik át az ember lelkén, hogy *vitális megindulást* létesít. Megindítja az érzésvilágát, hullámszást okoz, felébreszt régmúlt gondolatokat, végül első lendületet ad a nagy kikezdéseknek.

A nevelőember nem szállító, aki kinyitja a nagykaput a tudás hatalmas nagy teherkocsijai előtt; Nem is rakodómunkás, aki lerakja az ismereteket, hogy a növendék később elraktározza. A nevelés alatt álló növendék pedig olyan *élő csodálatos valaki*, aki a megérkezett ismeretet vagy benyomást az egész lelkén, érzésvilágán, gondolatvilágán átlendíti. A megérkező gondolat először harsonázó, ébresztő; olyan valami, ami régi gondolatokat kelt új életre, még pedig olyan módon, hogy az új gondolat érzésvilágát keltő, mert vagy vele cseng a lélek, vagy frontba száll vele; vagy jól érzi magát, mikor egy igazság közeleg feléje, vagy eltávolodik tőle... Azután az ember maga válik olyan valakivé, aki magához idomítja a gondolatot és benyomást és mindjárt olyan formában próbálja a lelkébe átvinni, amilyen ő maga. A gondolkodó ember olyan valaki, aki gondolatvilágába nem enged be minden igazságot. A pedagógus azt mondja, hogy képességei szerint fogja fel azokat. *Aki vitális módon gondolkodik*, azt mondja, hogy a lélek *egyénisége* szerint fogja fel. Kidobja, ami nem kedvező és vallja, ami neki jól esik. Ami benne örömet vált ki, azt hálásan köszönti. Az ilyet, *a nagy vendéget megillető tiszteséggel fogadja*; amitől fél, az elől elrekeszti a lelkét, kapuit zárja és óvakodik, hogy be ne jusson a lelkébe. Ez röviden, annyit jelent, hogy az ember a *felé közeledő benyomást élménnyé* teszi. Így jutunk most oda, hogy a jó nevelő akkor találja meg hivatásának igazi értékét, ha nem elégszik meg a tudás-szállító fuvaros hivatásával, hanem vindikálja magának, hogy az emberi lélek számára *élményeket* akar teremteni.

Az álláspontom részletes kifejtése céljából szabadjon nekem, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, az élményeknek *két* nagy, kategóriáját különválasztanom. Nézzük a *kívülről jövőket* és a *lélek mélyén élőket*.

A régi pedagógia jól tudta – és most az élmények első csoportját akarom ismertetni – hogy a kívülről jövő benyomás akkor mély, ha az a gyermek lelkét olyanformán hozza rezgésbe, mint a szó rezgεται a membrán-lemezt. Lehet a falra hányt borsó elméletével dolgozni; minden érdeklí a gyermeket, csak az a gondolat nem, amit feléje próbálunk hajigálni. Sokszor érzi magát olyanformán a jó tanító, mint a tenispályán munkát, játékot kezdő ember, aki megfogja a labdát és a playt megadja, de a ready, a készség a gyermek lelkéből nem cseng vissza. Dobom a labdát, dobom a gondolatot és az vagy a földre esik, vagy van kéz, amely utána kap. Ez csak elmélet. A valóság az, hogy a jobb gyermek felfogja, viszont a lelki érdeklődés szféráját szűkre szabó gyermek, vagy pedig ezt a gondolatcsoportot az ő szférájából kizáró gyermek nem nyúl utána. A másik pedig, kinek a szeme villan, akinek él a lelke, az kitárt lélekkel várja, a maga egészében mondja a readyt és az ember érzi, hogy ez felfogja a gondolatokat. Villan a tekintete; ez tetszik neki; érzi, hogy az ember olyanformán közeledik hozzá, hogy amit viszek, azt nem üres raktárba akarom elhelyezni, hanem lelkem egész ihlettségével megihletem a gyermeket; ő kinyitja lelkét és készségesen fogadja, amit neki adok. Ne méltóztassék most csak az abc sémáira vagy ilyen dolgokra gondolni. Szélesebb a nevelőnek a hivatása. Az, hogyha megtanítják az én jó testvéreim elméleti vagy gyakorlati igazságokra a gyerekeMBERT, ez a kisebbik hivatása a nevelőnek. Megtanítani – *élni!* Ez volna nagy-nagy elhivatottságuk.

Azt is tudta mindig a nevelő, hogy a gyermek lelke akkor fogja fel jobban a felé törő, *kívülről jövő benyomást*, ha annak ünnepélyes, szép vagy érzelmes kerete van. Az igazságot nem lehet úgy szállítani, mint valami injekciós üvegnek kis fiolatartalmát; nesze, ez a tied; itt van... A lélek úgy tud befogadni csupán, ha a közölt dolog nem merev séma, hanem szép keretben prezentált érték, ünnepélyes, díszes, finom köntösben kiállított kincs. Mert, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, az egyetlen tudomány, amely sematikus rendszer, az egyszeregy. Ennek nagyon érdekes tanulási módját láttam Hollandiában. Minden növendéknek labda volt a kezében és mindig körbe mentek a teremben, énekeltek és labdázta; így mondták az egyszeregyet. Szinte ének volt az egyszeregy! Amint a gyermek a falhoz dobta a labdát, gyönyörűséges kerettel tanulta meg ezt a nehéz, kegyetlen egymásután, hogy egyszeregy az egy... Azt akarom kiemelni, hogy olyan kereteit adott ez a módszer a tanulásnak, amely mellett örömmel nyitotta meg a gyermek életének kapuját ez előtt a száraz ismeret előtt is!

A régi pedagógia azt is nagyon jól tudta, hogy a lélekre nézve a *belső élet* szempontjából azoknak a behatásoknak van legnagyobb jelentősége, amely valami megrezdülést hoz az érzelmi világ számára. Ezért van az, hogy a valláspedagógia már az első szent áldozást – a katolikus világra gondolok! – a fehér ruha díszes köntösébe öltözteti. Ez mind azért van, hogy a gyermek előtt a szent, a legszentebb valami kivételes ünnepélyességet kapjon. Vagy mikor hazafias ünnepélyt rendezünk és kis elemista gyermekeknek csokrot tűzünk mellé vagy kisleánykáknak szalagot fonunk a hajába – ezt sohasem felejtí el... Mikor pedig a Jucika vagy a Pistike elszavalja a «Talpra magyar»-t vagy elénekli a Himnusz, akkor ez olyan élmény neki, hogy egész életén át kíséri... A gyerekek nagy dolog az, hogy ő aktív valaki. Az pedig, hogy ő már kicsi korban aktív és kis tehetségét érvényesítheti, az számára igen nagy *élmény*. Miért? Mert megindítjuk érzelmi világát! Először is félt. Ez is érzélem. Azután büszke!... Ha például a hallgatók között ott vannak a jó Imamák vagy a keresztmamák – ezek ugyanis hűséges tapsolói a gyermeknek – ezt sohasem felejtí el. Ez az élmény még jobban megerősíti!...

Mi nevelők nagyon jól tudjuk és az én drága Testvéreim mind jól tudják, hogy a jutalomnak micsoda nagy hatása van. Látom, hogy a hitoktatók kis papírszalagot adnak szorgalomért a gyermekeknek; tizet is adnak neki, míg egy szentképet kap. Micsoda nagy értéke van ennek! Múltkor egy kedves családnál jártam, ahol a kisleányka hanyatt-homlok rohant felém, hogy megmutassa azt a könyvet, amelybe beragasztotta a jó feleletért és szorgalomért kapott lapocskákat. Ez az élet nagy takarékkönyve. Jaj de szeretném, ha az én jó tanítótestvéreim nem takarékoskodnának ezzel a betéttel! Mennyit lehetne gyűjteni a gyermekek világában! Vagy azt is jól tudják, hogy milyen, hatást gyakorolnak a gyermekekre a kis zöld füzetek, amelyeket ellenőrző füzetecske címen kapnak. Igaz, hogy itt meg kellene feddenem sok testvéreimet, akik mindig csak rosszat írnak bele. Én bizony beírnám azt is, hogy a Pisti gyönyörűen felélt és dicséretet érdemelt Akkor a Pisti a zöld könyvvel nagy boldogan szaladna haza. Néha pedig, ha rosszat írok be, hosszúra nyúlt orral kopogtatna a kapun, mert még a büntetés is élmény..., jótékony élmény... De ha mindig csak ezt kapja meg, akkor rettegett élmény... És ez már baj!

Már most, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, ezek a *kívülről jövő benyomások* nemcsak úgy lesznek élmények, ha kedvesen fogadja a jelenben a gyermek. Ennek másik nagy kihatása is van az egész életre. Ezek olyan eltemetett benyomások lesznek, amelyek a későbbi életben életre kelnek és életet irányítanak. Valójában ez is az élményeknek a legnagyobb jelentősége.

Ha, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, a tanítás csak gyűjtés, halmozás, rétegződés, akkor a sok tudás folytán a mélyen, fekvő réteg olyan nyomás alá kerül, hogy *elveszíti életerejét*. Ezzel ellentétben az élménynek épp a *belső rugalmasság* a sajátja. Lényege, hogy hasonló körülmények között feltámadjon, beszédessé váljék. Így az áll elő, hogy a tanító néni vagy bácsi örök Rafaelként áll a gyermek mellé, mert hangja a kritikus időben csendül meg; még pedig abból az élményből fakadó, amelyet ő már kicsi korában szerzett és hallott. Egész konkrét példa: nézzék, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, hogyha a gyermeket arra nevelték, hogy igazmondó legyen, – és a kis gyermek akár hazugság folytán szeretetteljes büntetésben részesült, vagy igazmondása folytán elismerő dicséretet kapott –, akkor ez, a tétel, hogy az igazmondás erény, a hazugság meggyalázó bűn, *hasonló esetben* titkosan feltámad benne. Nem jut eszébe, hogy a Tízparancsolatban hol van ez a tétel, hanem az jut az eszébe, hogy a tanító néni vagy tanító bácsi ilyen esetben így bánt el velem. *A faktum*, az élet, a vitalitás lép előtérbe. A tétel halott és néma, az élmény eleven és beszédes. Állandóan beszél, hogy milyen fájdalmas megintésben részesült... Ez az érzés úgy rezdül át a lelkén, hogy egyenesen odahajlítja őt az igazmondás felé és elfordítja a hazugságtól.

Azoknak az élményeknek, amelyek *kívülről* jönnek, az a nagy jelentőségük is van, hogy az ember

belső világában – szinte így fejezhetném ki magamat! – állandóan *világító fáklyák maradnak!* Nem jó nevelők azok az intellektualisták, akik azt hiszik, hogy minél több *igazságot* kell közölni... Ez alapvető tévedés. *Minél több fáklyát kell gyújtani!* Olyan meleg érzületet kell fellobbantani, amely a szereteteit is indítja; ezek fogják az életet, megindítani. Az igazságok – sokan talán megharagszanak, ha ezt mondom – szent értékék, de az élet szempontjából álló irányító korlátok, amelyek azt segítik elő, hogy az ember a szakadékba, ne zuhanjon. *A nap a világító.* Szent Pál szavai szerint az igaz ember nem keresi, hogy hol van a korlát; az igaz elemi közvetlenséggel megy az életnek széles nagy útján. Azt mondja Szent Pál: «A törvény nincs az igazak számára.» Az igaz ember nem keresi, mennyire szabad mennie...Ezt a belső lendületet honnan szerzi az ember? *Gyermekkorai élményeiből!* Ahogyan élni tanították a gyermeket, úgy él, ahogyan menni tanították, úgy, megy.

Méltóztassék megkérdezni az iskolában a gyermeket: tegnapi napon, kis fiam, mi ragadta meg a figyelmedet? Majdnem biztos, hogy több mint 99%-a nem tételt fog mondani, hanem *valami eseményt.* Azt, hogy a tanító néni azt mondta, hogy az Alaszka-félsziget hol van, azt senki sem fogja mondani. Pedig tényleg erről volt szó, sőt a tanmenetet jelző naplóba ez van bejegyezve: az Alaszka-félsziget földrajzi helyzete. Az igazság az, hogy a gyermek figyelmét nem az ragadja meg teljesen, amit meg kellene jegyeznie, hanem az, ami a lelkéhez közel esik. Az eszkimókról már fog tudni, mert az érdekli... Ha pedig nemcsak azt kérdezem, hogy mi tetszik neked az iskolában, hanem az iránt is érdeklődöm, hogy mi ragadja meg leginkább figyelmedet, akkor olyasfélét mond, ami lelkének gazdagodást, örömet hozott! Ha pedig a jó tanító vagy tanító néni meleg lélekkel intézett el egy *fegyelmi esetet*, vagy pedig szinte kiáradó lélekkel beszélt egy-egy hősről, akkor a gyermeknek szinte kívül a szeme, annyira figyel. Nem kell kiabálni olyankor, ha az ember olyant mond, ami a gyermeket érdekli; a tárgy automatikusan leköti figyelmét. Ha a jó nevelő azt látja az osztálykönyvben: hogy az egész osztály rossz, akkor a tanárt vegye elő. Tagadhatatlan ugyanis, hogy egy 50-es társaság általános figyelmetlenségének oka – a rossz tanár. Tessék megpróbálni úgy előadni és úgy viselkedni, hogy a gyermek érdeklődését felébressze. Nem a tiltó szó segít, hanem a kedves, fölényes modor győzedelmeskedik.

Ezek az élmények mind kívülről jövő benyomásokból indulnak, lélekkaput döngöttek, érzésvilágot indítanak, a gyermekember lelkét betöltve, élő tartalommal finomodnak, a későbbi életben feltámadnak, fényt adnak a jövő útjára és a lélek melegségét biztosítják a serdülő és felnőtt korban egyaránt. Az újabb pedagógia és pszichológia az élményeknek egy másik nagy táborát is felismerte. Ezek *elnyomásból maradó élmények*, melyeknek tanát rendszerbe kiszélesítette a Freud-féle iskola. Ez a leleplezés Pierre Janet francia pszichológus nevéhez fűződik; Freud csak kiszélesítette. Tagadhatatlan, hogy az ember életében nemcsak kívülről jövő betörések vannak, hanem bent élő energiaösszesség is mozog. A léleknek élményei ugyanis jórészt a belső világ rejtett dinamikájából vagy esetleg sok energia elnyomásának visszahatásából származik. Ennek a leleplezésnek azt volt a nagy jelentősége, hogy a *közlő pedagógusokat* kissé háttérbe szorította. Felhívta figyelmüket, hogy a nevelő feladat teljesítésében nemcsak közölni kell, hanem hivatásuk az is, hogy ki kell bontani a gyermek zárt lelkét, meg kell ismerni a benne élő titkos energiákat. Fel kell ismerni továbbá azokat az élményeket, amelyek eltemetettek, zárt világba halmozódtak! Ezeket kivetni és a bennük élő energiákat értékesen felhasználni, ez is kötelesség. Ez a hivatás a *nagy adó* magaslatáról kissé leemelt, de az egyszerűen tanító közlő hivatásával szemben a *rejtett élet megismerőjének piederstäljára felemelt.* Nagyobb lett a hivatásunk, mint volt régen! A régi elgondolásban csak az volt a feladat, hogy *mi vigyük az élményeket a gyermek lelke felé...*; most kibővül a kötelesség azzal, hogy *ismerjük meg a gyermek lelkének rejtett energiaegyüttesét* és próbáljuk *titkos élményeit úgy levezetni és átformálni*, hogy a tanulónak az életére-jótékonyan hasson.

Tulajdonképpen arra kell gondolni, amit a fizika hirdet, hogy az *energia el nem nyomható.* Minden energia igényli, hogy aktiváltassék. Energiákat lehet átváltani vagy munkát erővé alakítani, de elnyomni nem lehet. Nincs olyan fazék, amelyről a forrásban levő víz le ne vágná a fedelet. Azért mondják a modern pszichológusok, hogyha valaki a gyermekét rosszul neveli és energiáit helytelenül kezeli, akkor az az energiáit nem bírja majd helyesen értékesíteni.

Maradjunk egy nagyon egyszerű lélektani példánál. Vegyünk egy temperamentumos gyermeket... Hiába intem, rovom, hiába ül az első padban, akkor is tesz-vesz, izeg-mozog. Ezért azután állandóan szidjuk. Ilyen gyermek minduntalan rendetlen és nem tud rendesen ülni. Ne tessék gondolni, hogy ez egy rossz gyermek; ennek a gyermeknek egészen más energiaegyüttese van. Ebben a gyermekben nagyobb energiamentiség mozog, mint az átlaggyermekben. Ha például valaki az ilyen gyermeket erő-

sebb munkára fogná – tornára gondolok – az levezetné ezeket az erősebben feszülő energiákat. Ha a gyermek jól kitornázta vagy kijátszotta magát a tíz perc alatt, akkor óra alatt nyugodtan marad; szépen megpihen. Tessék elképzelni, ha ez a gyermek olyan fővárosi iskolába jár, ahol a folyosóra szorul és ott cammogva körbe kell járnia, azután visszazárják az osztályba és újból ülnie kell; ez az ő részére lehetetlen. Ha azonban kiverekszi magát, akkor minden rendben van. Nem szabad attól annyira, félni, hogy a gyermekek zajosan ugrálnak; nem olyan nagy baj az! De azért ne tessék azt gondolni, hogy a pedagógiában forradalmár vagyok. Csak azt szeretem, ha a gyermek elevenen játszik és kiadja a fölösleges energiáit.

Ha kissé szabadabbá teszem ezt a típust, lelepleztem belső energia összetevőit; megkerestem a levezetésnek a módszerét... De közelebb is jutottam hozzá és beléptem a gyermek lelkébe. Ha megfeddem és lekapom, kívül maradok. Ha megbüntetem, akkor is kívül maradok. *Csak akkor léptem a lelkébe, ha a meglévő energiának nem a leszorításával foglalkozom, hanem meglévő energiájának átépítésével teszek kísérletet!*

De ez még a kisebb feladat. Ha csak *erről* az elnyomott energia-együttesről volna szó, akkor könnyű volna a mi dolgunk. Nagyon jól tudjuk azonban, hogy a legkisebb gyermeknél is megvan a szexuális ingerlékenység, mint energiaegyüttes. Nem félek ettől! Mert ami az Isten szent törvényéből ered, az az életnek a szentsége; az ember előtt is szent legyen! Nevelő legyen a javából, aki ezt a szent életenergiát szentül tudja nevelni. Ha azonban a tanító, tanár és tanárnő ennél a problémánál a strucc metódusát követve, a homokba dugja a fejét, akkor súlyos hibák és beteges eltévelyedések következnek. Gyakran mondják, hogy a nevelésnek ez a területe a szülők kötelessége. A szülők szépen átterelik hozzánk és azt állítják, hogy ez az iskola feladata. Sokszor hallani, hogy ez a papokra tartozik. Így az élet *legnagyobb* komponensét egyik a másik vállára helyezi és végén is senki sem foglalkozik vele. Így azután a gyermeknél hitványabb *kamasz ismétlő* (rossz típus!), a családban sokszor a rossz szolgáló «foglalkozik» a gyermekkel. És ezekre a foglalkozásokra ki lehet mondani: «*libera nos Domine!*» «Ments meg Uram minket!»

Nem az a feladatom, hogy ezt a kérdést fejtegessem. De az a kötelességem és hivatásom, hogy ezt a kérdést, mint a legerősebben dübörgő és elnyomásával igen sok beteges tünetet okozó ténytet megemlítsem. Ezt figyelmen kívül hagyni a lehető legszörnyűbb tévedés! Nem szabad olyan energiák működése előtt behunyt szemmel elmenni, amelyek de facto vannak, amelyek élnek, és amelyek a gyermek lelkét a fejlődési korban fokozódó erőteljességgel betöltik. Rólam jól tudják a pszichológusok, hogy frontálisan szemben állok a túlzó pszichoanalitikusokkal, akik azt hiszik, hogy a «feltárás» és a «felvilágosítás» gyógyít. Egészen meg vagyok győződve, hogy a szexuális élet ismerése nem tünteti el a belső támadásokat. Szerintem az okos és szent értelmezés csak kapunyitás; azután jön a pedagógiai reáhatás,¹ hogy kielemezem a gyermek lelkéből, hogy mi benne a rejtett élet. Ez volna a helyes pszichoanalízis. Ezt tárt karokkal üdvözölöm. De ha azt mondják, hogy ezzel befejeztem, akkor ezt a tételt naivnak tartom! Nem azért rosszak az emberek, mert tudják, hogy a szexuális kielés bűn, hanem azért rosszak, mert jól tudják, hogy ezek bűnös élvezetet adnak. Jaj de jó volna, ha igaz lenne, hogyha egyszer valamire megmondjuk: fiam, ez bűn, akkor az egyén nem tenné többé. Ha ez igaz volna, akkor a nevelők és az egyház szolgálói hamarosan letűnhetnének az élet színteréről.

A pszichoanalízisnek¹ azt az alap gondolatát, hogy a lélekbe be kell hatolni, hogy azzal foglalkozni kell, azt igen fontosnak tartom. De a nevelő eljárásnak nem az a módszere, amit a pszichoanalitikusok hisznek, hogy elégséges a bűnök leleplezése vagy a fellépő ösztönök kielégítése, hanem az az egyetlen módja, hogy a kisgyermek tanítója és hitoktatója vitális kapcsolatot tudjon felvenni; még pedig olyanformán, hogy a gyermek szinte tártan hozza a lelkét; ne én nyitogassam, hanem *ő hozza; ő lépjen az én lelkembe.*

Van ennek módszere? Van, de ez nem egy nap munkát követel! A gyermeket nem egy napig neveljük, hanem az évek során. A tanító sokszor felkíséri a gyermeket a felsőbb osztályba... Tehát módja van, hogy állandóan ismerje azt az. 50-60 gyermeket... Ők nem egy napig vannak a kezében! Nekünk négy év áll a rendelkezésünkre! Ha a tanítónő édesanyja tud lenni az édesanya helyett, a hitoktató édesapja tud lenni apja helyett, akkor tessék elhinni, hogy ez a gyermekember úgy fog ragaszkodni tanítójához vagy papjához, ahogyan nem ragaszkodik az édesanyjához vagy édesapjához sem!

Elmegy hozzá és majdnem azt mondja: Anyám vagy apám! Én ezt és ezt tettem... Az ilyen lelkű tanító néni vagy tanító-bácsi belelát a lélekbe és most meg tudja közelíteni nézésével, szájával, simo-

¹ Lásd: dr. Marcell: A bontakozó élet VII. K.

gató kezével, lelkének jóságával a legnehezebb kérdéseket is. Jól tudom, hogy ez több és nagyobb, mint amit mi úgy nevezünk, hogy *tanító* vagy *tanítónő*! De az is szent hitem, hogy aki a pedagógia szent berkeibe csak úgy akar beköszöntenem, hogy pusztán ismeretet közlő tanító vagy tanár lesz, az jobb, ha kint marad. Az ilyen «tanszemélyzet» nem több, mint az a teherhordó, aki az ismeretek kényét cipeli, talán szétvágja és osztogatja. Ügynök, tanügyi ügynök. Meg vagyok győződve, ha a mi körünket valami miatt méltán kritizálják, akkor csak azok miatt, akik oda betörték és bent ügynökmunkát végeznek.

Az igazi tanítónő, tanító, tanár vagy tanárnő mindig a legnagyobb tiszteletet érdemli és kapja. A gyermekem keresztül ugyanis minden szülő hallja és tudja, hogy mennyi jót szerez az ő gyermeke a tanítójától. A gyermek)élő és világgá kürtölő hangszóró, mert hazatérve dicsekedve hirdeti, hogy a tanító vagy tisztelendő bácsi ezt, meg ezt tette... Ha pedig vele tett valami jót, akkor *túláradó szeretettel* beszél, himnuszokat mond róla. A Pistike még azt is tudja, hogy a tanító néni nyakán fehér sál volt-e vagy vörös... A gyermek mindent megfigyel és tovább mond. Azért van az, hogyha az iskolába jön érdeklődni a papa vagy a mama, akkor meglepődve látjuk, hogy ő mindent tud... A gyermek jobban megfigyeli a dolgokat, mint mi magunk. Otthon pedig elmondja. Hát még az, ami az ő lelkére hatott! Jaj de szép volna, ha olyan tanító vagy tanítónő – hivatalos szóval tanszemélyzet – lépne be mindig az iskola küszöbén, aki az iskoláról himnuszokat zengő eleven *hangszórókat* indítana az életbe!... Ez nemcsak nagy dicséretet jelentene, hanem szebb életet is inaugunálna! Még pedig azért, mert az élő hangszórók meg tudják változtatni *a családok lelkét is*. Én a családvédelmet például nem a mamák és papák életének reformján kezdeném, hanem a gyermekem! A gyermek lelke az otthont átvarázsoló lélek! Átformálja a mamának, a papának a lelkét és azt teszik a szülők, amit a gyermek kíván... Nem ritka eset nálunk, papi embereknél, hogy mikor ünnepélyes első gyónók vannak, bizony öreg nagybácsik is jönnek... Egy öreg tábormokot kérdeztem egyszer, hogy miért éppen most jöttél gyónni?... Kérlek – felélte – nekem az unokám azt mondta, neki csak úgy van ünnepe, ha én is jövök... *Hát lehet ennek ellenállni?* – mondta. Prédikálhatna a tábori lelkész a tábormoknak, nem nagyon indulna, az apróka Edit pedig leveszi a nagypapát a lábáról... *Jaj de szép lenne, ha, mi is ilyen varázslóiért tudnánk küldeni a családokba!*

Befejezésül talán ez a gondolat lenne a legmegfelelőbb, amely egységbe fogná az egészet. Ez pedig így hangzik: *a gyerek-ember több mint rezervoár; a gyerekeMBER kicsi kortól kezdve személyiség, különálló, elszigetelt valaki; tehát méltóztassék megpróbálni ezzel a kicsi gyerekeMBERREL a személyiséget megillető lelki relációt felvenni*. Legyen a pici leányka a tanító néninek leánykája, a kisfiú az ő drága gyermeke. Ne tessék úgy nézni a 40-50 gyermekre, hogy ez a 40 csirkefogó megint itt van...; hanem ilyen lélekkel köszöntsük a reggelt, hogy ennyi gyermekkel áldott meg az Isten... Jaj de szeretném, ha kinthagynók az életnek amúgy is sok nehézségéti Ha későn kelek és leöntve nyelvemet forró kávéval, ideges vagyok, akkor ne a gyermeket korholjam...

De komolyra fordítom a dolgot. Kis *személyiségnek*, drága egyéniségnek, gyémántszemnek, csiszolatlanak nézni, melyet alakítani, formálni okosabb és szeretetteljesebb – mondjuk talán – tudóslélkünknek szent hivatása. Legyünk olyanok, mint a nagybátyák és nénik, akik hűgokat és öcsikéket szeretettel tanítgatunk és nevelgetünk. Tudom, hogy ez nagy-nagy áldozat. Aki így lép be majd az iskolába, az sohase fogja azt mondani, amit nekem mondott egy tanártársam: Barátom, nem lehet olyan rosszul tanítani, mint amilyen rosszul fizetnek. Hát ez kufárlélek. Ezek sohasem fognak a nevelő munka gloriolájával ékeskedni. Egészen meggyőződésből mondom, hogyha ihletetten lépünk az iskolába, akkor az iskola ünnepélyes hely, ahol elsőkké emel bennünket a gyermek szeretete. Minden gyermek ránk néz, minden gyermek tőlünk var. Hát akkor érezzük is magunkat elsőeknek, de úgy, mintha a mamájuk vagy papájuk volnánk. Így az a kicsi falusi iskola vagy a város gyönyörű palotája *családi otthon* lesz.

Befejező mondat ez: *lélek közeledjék a lélekhez és akkor a telek neveli és gazdagítja a gyermek lelkét!*